

Gudrība Sāra Bouma

Tulkojuši Inga Gaile un Ilmārs Šlāpins

Apmēram tajā pašā laikā, kad Īrijā sākās pandēmija, man sāka augt jauns zobs. *Tas ir negaidīti*, es nodomāju, tāpat kā pandēmija, lai gan pazīmes bija nojaušamas: viegls pietūkums augšžoklī, asiņu pēdas uz zobu diega.

Zobu augšējās rindas galā man vienmēr ir bijusi tukša vieta smaganās – kā divi tukši krēsli beletāžā. Tagad labajā pusē to pārrāvis robaina kaula kūkumiņš. Es to nevaru saskatīt, pat tad, ja stāvu vannasistabas spoguļa priekšā ar atgāztu galvu. Pat, ja es ieslidinu mutē mazo spogulīti un pagriežu to augšup pa labi. Bet es to varu sataustīt. Es to sataustu ik pēc pāris minūtēm. Es to sataustu simtiem reižu dienā.

Es to sataustu, līdz mēle sāk sāpēt.

Statistiku par nāves gadījumiem mēs uzzinām katru vakaru ap sešiem. Mēs pārnākam no pastaigas un ieslēdzam radio. Nāves statistika ir kļuvusi ierasta kā laika ziņas. Mēs ierasti apklustam. Mēs dzirdam, taču nespējam to uztvert. Pēc pāris sekundēm mēs jautājam viens otram: *pag, cik tur bija?*

Ir aprīlis. Laiks ir jauks, labāks par nāves statistiku. Parādījušās bezdelīgas, grāvjos saplaukst krūmi. Zālājs piebirst margrietīņām, tāpat kā zāles strēmele, kas stiepjas pa ceļa vidu. Ceļš, kura malā mēs dzīvojam, ir nelīdzens un likumains, pārāk šaurs, lai tajā izbrauktu divas mašīnas līdzās viena otrai. Ja gadās satikt pretimbraucošu mašīnu, nākas dot atpakaļgaitā līdz tuvākai iebrauktuvei. Ja gadās satikt traktoru, kas velk vircas izkriedētāju, nākas krist panikā. Pirms pāris gadiem pie manis viesojās kāds holandiešu draugs, kurš nespēja pieņemt mūsu lielceļa kārtību. Viņš to interpretēja kā vienvirziena kustību. Viņš pieņēma, kā man šķiet, ka kaut kur tuvumā ir paralēla braukšanas josla ar pretēju kustības virzienu, tunelis zem redzamā ceļa, pārbrauktuve, ko aizsedz mākoņu sega. *Kā, un nav avāriju?* viņš jautāja, kad es teicu, ka nekā tāda nav. Man nebija atbildes. Es pati par to vienmēr esmu brīnījusies.

Māja, kurā mēs dzīvojam, ir apburoši simetriska. Tās aizmugurē ir izvirzījums ar virtuvi un vannasistabu, bet līdzās – govju kūts, ko mājas īpašniece izīrē kaimiņu fermerim. Priekšpusē ir durvis un divi logi apakšstāvā, trīs augšstāvā, katrā pusē pa skurstenim. Ja mūsu māju pārzāgētu uz pusēm tieši pa vidu, tā sadalītos divās neatšķiramās pusītēs.

Katru vakaru pastaigas laikā mēs nonākam uzkalnā, no kura varam aplūkot savu māju. Ceļš ved augstāk un māja mums aiz muguras saraujas. Tās stūri noapaļojas. Tās detaļas pazūd. Kalna virsotnē mēs pagriežamies atpakaļ un redzam, ka tā ir pārtapusi miniatūrā suvenīrā.

Es uztaisīšu tādu suvenīru, es domāju. Tajā brīdī tas šķita ne vairāk un ne mazāk bezjēdzīgi kā jebkas cits, ko es varētu darīt.

Bēniņos kaut kas nolēma salūzt. Parādījies troksnis, kāda tur agrāk nebija. Tas sākas ar rūkšanu. Tas pāraug klauzoznā. Tas noplok līdz izteiksmīgam klusumam. Mēs varam pateikt tikai to, ka tam ir kāds sakars ar ūdensvadu, jo tas notiek uzreiz pēc krāna atgriešanas vannasistabā vai ūdens nolaišanas tualetes podā. Ir skaidrs, ka nolietojusies vai kļuvusi vaļīga, vai bojāta kāda caurule vai ventilis, vai vārsts, bet es nespēju saņemt piezvanīt mājas īpašnieci un ziņot par ūdensvada problēmu, jo tas nozīmētu nenovēršamu svešinieku ielaišanu manās klusajās istabās, viņu berzēšanos pret manām virsmām, viņu izelpotā gaisa ieelpošanu.

Lūdzu, lūdzu, lūdzu, es domāju, vienkārši pagaidām, līdz tas viss būs beidzies.

Marks arī nevar saskatīt manu jauno zobu. Es atliecu kaklu un viņš iespīdina ar sava telefona ekrānu manā ieplestajā rīklē. *Saulespuķu sēkliņa, viņš saka, vecs zābaks, trešais Fatimas noslēpums, bet nekāda zoba.*

Viņš apgalvo, ka pašam trešais dzerokļu komplekts izlīdis sešpadsmit gadu vecumā. Trīs no tiem izspraukušies bez problēmām. Ceturtais izraisīja kaut kādas nepatīkšanas, bet viņš nevar atcerēties, kādas tieši. *Vai tas sāpēja?* es jautāju. Viņš domā, ka jā. Viņš neļaus man izpētīt savas mutes iekšpusi, bet neviena cita, kam pajautāt, man nav. Citus cilvēkus un viņu atveres mēs tagad redzam tikai no attāluma – kā ēnas lielveikala eju tālajā galā, galvas, kas klanās aiz garāmbraucošu mašīnu vējstikliem.

Tomēr mēs aizvien vērojam fermeri, kas atnāk un baro savu ganāmpulku agri no rīta. Mēs joprojām satiekam savu kaimiņu uz šaurās, aizaugušās takas, kad pastaigājamies. Podijs ir astoņdesmitčetrgadīgs vecpūsis. Viņš visu mūžu nodzīvojis mājā, kas ir identiska mūsējai, tikai tā ir nokrāsota dzeltena un tai nav piebūves. Viņš brauc garām sešreiz dienā savā sarkanajā traktoriņā, savā zilajā traktoriņā, savā Seat Ibiza. Viņš vienmēr apstājas, lai pārmitu kādu vārdu, taču kopš pandēmijas sākuma viņš tikai mazliet nolaiž savu vējstiklu, tikai tādu šķirbiņu, un kliez pilnā balsī: *Briesmīgi, BRIESMĪGI laiki!* Tad mūsu sunītis, kurš neieredz Podiju neskaitāmu iemeslu dēļ, eksplodē kvešķot, lecot, kampjot – un vecais vīrs aizbrauc.

Dažreiz Podijs atrej viņam pretī. Domāju, viņš nenojauš, ka mēs ar Marku viņu dzirdam.

Pēdējais zobārsta apmeklējums man bija pirmais – pie tās konkrētās zobārstes. Tādas ir manas attiecības ar zobārstiem. Es aizeju pie kāda no viņiem, un viņš saka, ka mani zobi ir ok, ja neskaita emaljas eroziju. *Vai jūs ēdat daudz salda vai skāba?* viņš jautā. *Ne pārāk*, es atbildu. Viņš iesaka ēst mazāk salda un skāba, un es eju prom.

Paiet gads, dažreiz vairāk. Es atkal sajūtu nepieciešamību pēc zobārsta uzmanības. Uz to brīdi es esmu vai nu pārcēlusies uz citu dzīvesvietu, vai arī mans zobārsts aizgājis pensijā, un man nākas pierakstīties pie jauna. Es atrodu zobārstu praksi, kurā strādā iespējami vecāks zobārsts. Jaunais vecais zobārsts pārbauda manus zobus un saka, ka tie ir ok, ja neskaita emaljas eroziju. *Vai jūs ēdat daudz salda vai skāba?* viņš jautā.

Patiesībā, jā. Mans pamatdzēriens ir karsts viskijs. Mana pamatmērce salātiem ir laima sula un balzāmetiķis. Man ir ieradums turēt uz galda burciņu ar sacukurojušos medu un truli šņakarēt to ar tējkaroti. Bet, tā kā pēdējo desmit gadu laikā es esmu divreiz pārcēlusies uz citu dzīvesvietu un trīs mani zobārsti ir aizgājuši pensijā, man tā arī nav nācies atzīt savu atkarību no saldām vai skābām vielām, nedz arī no tās atbrīvoties.

Mani vienmēr ir valdzinājuši suvenīri, jo bezgaumīgāki, jo labāk. Man patīk pati ideja, ka ir iespējams sakoncentrēt visas krāsas, nianses, daudzveidību un konkrētību, kas piemīt kādai vietai vai pieredzei, vienā kabatas izmēra priekšmetā. Man patīk suvenīru bezkaunība, to maģiskais redukcionisms. Man patīk arī paradoksalitāte un forma, kas piemīt mūsu mājas tīrajām līnijām, tās apburošajai simetrijai. Es gribu iegūt savā īpašumā miniatūru kopiju no šīs vietas, kas devusi mums patvērumu šajā minimalizētajā vēstures periodā. Es gribu to satvert un turēt plaukstās.

Vispirms es mēģinu iekļaut katru detaļu. Es nolaužu īsu dzeloņkrūma zariņu un izdrāžu kopiju tam, kas atrodas mūsu dārzā. No sīka stieples gabaliņa es izloku čuguna vārtiņus. Es piestiprinu māla mēnesi uz kokteiļa iesmiņa. *Tu vienmēr izgatavo debesu ķermeņus, kuriem nav nekāda sakara ar konkrēto projektu*, Marks aizrāda, kamēr tas vēl žūst. Viņš iesaka likt tos mierā un labāk kaut kad vēlāk izgatavot skulptūru, kas pilnībā sastāvētu no mēnešiem, kas uzsprauti uz iesmiņiem.

Arī viņam ir savs projekts, ka saistīts ar valdības ieviestajiem pārvietošanās ierobežojumiem. Viņš apceļo Korkas grāfistes lauku ceļus, lietojot Google Street View karti. Viņš ir ierobežojis areālu līdz tādām, kas atrodas pietiekami netālu un vēl pirms pāris nedēļām bija viegli sasniedzams. Viņš meklē fotogrāfijās visādas anomālijas, vietas, kurās parādās nobīdes to uzņemšanas laikā. Viņu interesē izsmērējumi, izrāvumi, dažādas sīkas neprecizitātes. Līdz šim viņš ir atradis zelta krāsas lidmašīnu debesīs, odu, kas nosēdies uz fotoobjektīva, slīpi

nogrieztas cilvēka kājas un būdiņu, kas parādās un pazūd atkarībā, no kuras puses jūs tai tuvojaties. Viņš tos dēvē par saviem *dārgakmeņiem*.

Es tikmēr ņemos ar māla mēnesi, stieples vārtiem un nodrāztu dzeloņkrūma zariņu. Es nolemju atteikties no detaļām. Es nolemju, ka mans suvenīrs sastāvēs no sešiem vienkāršiem gabaliem: māla pamatnes, mājas, jumta, virtuves piebūves, skursteņa un vēl viena skursteņa. Visu, izņemot pamatni, es izliešu gipsī, datelu cepumu plastmasas kastīšu formiņās.

Mēs ēdam par daudz cepumu.

Pavirši ieguglējot, es noskaidroju, ka cilvēkiem vairs nav nepieciešams trešais dzerokļu komplekts, ne šajā evolūcijas stadijā. Tas ir tāpēc, ka mūsdienās mēs vairs nemēdzam izmantot savus zobus, lai sasmalcinātu saknes, moluskus un jēlu gaļu. Mūsdienās mēs savu ēdienu gatavojam, tāpēc mūsu žokļi ir kļuvuši slinki. Un laiku, ko kādreiz mēs veltījām košļāšanai, tagad izmantojam dažādu domu atgremošanai, tāpēc mūsu smadzenes ir kļuvušas lielākas un galvaskausā paliek mazāk vietas visādiem nevajadzīgiem zobiem. Tā rezultātā dažiem cilvēkiem – domājams, visvairāk evolucionējušajiem – vispār neizaug gudrības zobi. Citiem parādās viens vai divi. Un tie sāk traucēt. Varenie dzerokļi izspiež citus zobus un bojā sakodienu. Tos nākas ķirurģiski likvidēt. Vidējais pieaugušais – kā saka Google – saskaras ar šo problēmu 19,5 gadu vecumā.

Man ir trīsdesmit pieci gadi.

Tā sagadījās, ka tad, kad pēdējo reizi es biju pie savas tābrīža zobārstes, es beidzot uzdrīkstējos apvaicāties par to, kāpēc viņasprāt man neaug gudrības zobi. Es uzdevu šo jautājumu, lai attālinātu brīdi, kad būtu jāapspriež mana acīmredzamā cukuru saturošu izstrādājumu pārdozēšana. Viņa apstiprināja, ka gudrības zobu man nav, un piedāvāja uztaisīt rentģenu, par kuru es atteicos maksāt. *Kā jūs teicāt, cik jums ir gadu?* viņa jautāja, un tad nomierināja mani, ka visticamāk tie vairs neuzradīsies.

Mana tābrīža zobārste bija sieviete ar ļoti melniem matiem un ļoti baltu pieri. Es joprojām redzu sev acu priekšā kā katrs mats izceļas viņas matu līnijā, tos punktus, kuros melnais mats izlien no baltās pieres. Šobrīd atmiņas par svešinieci, kas kaut meklē manā mutes dobumā, bakstot manas gļotādas plēvi ar saviem spožajiem instrumentiem, šķiet kā aina no šausmu filmas. Es pēkšņi aptvēru ka viņa bija pārāk jauna – četrdesmit, četrdesmit pieci gadi lielākais un, ka tagad man būs jāizmanto šīs pandēmijas radītais sociālās dzīves pārrāvums kā iemesls, lai pārietu pie cita zobārsta.

Es salīmēju savas suvenīru mājas daļas kopā. Es nokrāsoju to baltu četras reizes. Mēs ar Marku vienojāmies, ka patiesībā māja ir pelēka, bet nespējam izlemt par precīzo nokrāsu. Man šķiet,

ka tajā ir brūnās krāsas pieskaņa. Marks uzstāj, ka tai piemīt kapakmeņa zilganā toņa aukstā nianse. Es vilcinās saņemties nokrāsot māju, un pēc tam negribu sabojāt tās ideālo baltumu, iezīmējot logus un durvis. Marks piezīmē, ka durvju neesamība suvenirmājām ir metaforiska tās vasaras kontekstā, kas mums paveras.

Ir maijs. Mauriņa zāle ir apkaunojoši gara. Gundegas noliecas pār margrietīņām. To kāti izstiepjas un noliecas. Salūzusī lieta bēniņos joprojām ir salauzta, bet troksnis nav kļuvis stiprāks, kā pirms mēneša. Mēs ar Marku esam pie tā pieraduši. Mēs esam piebeiguši to Beilija pudeli, kuru mums uzdāvināja Ziemassvētkos, un kuru mēs bijām plānojuši neatvērtu atdāvināt kādam citam. Mums abiem ir ļoti apnicis mūsu prātīgais un taupīgais dzīvesveids.

Mēs ilgojamies pēc uzdzīves, bet nekāda uzdzīve nepiesakās, un tā mums nākas atgriezties pie mūsu garlaicīgo rutīnu mierinājuma, pie mūsu nabadzības un pieticības ieradumiem.

Esmu apmierināta ar pirmo suvenirmājiņu, tāpēc es uztaisu vēl vienu. Esmu apmierināta ar otro, tāpēc es uztaisu vēl vienu. Es uztaisu desmit, divdesmit, trīsdesmit. Man beidzas līme un superlīme, un mākslinieku piederumu veikals joprojām ir slēgts, tāpēc es turpinu darboties ar modelēšanas ģipsi. Es izveidoju atsevišķas daļas. Es nolieku, lai tās izkalst, atvēlot katrai bāļajai, miklajai formai pietiekamu platību. Es sarindoju tās vienu otrai līdzās tās dienas gaidās, kad varēšu tās salīmēt kopā.

Runā, ka uz ceļiem izvietoti policijas posteņi, lai gan neesam nevienu redzējuši. Runā arī, ka lauku krogu īpašnieki veic velopiegādes, taču to apstiprinošas izšļakstītā tumšā alus peļķes gar mūsu šauro, zālaino ceļu nav manāmas. Mēs guļam ļoti labi, it kā mūsu smadzenes instinktīvi nojaustu, ka aizmiršanās ir labs risinājums. Mēs pamostamies, un viss ir tāpat kā agrāk.

Fermeris ierodas katru rītu ar diviem lieliem granulu pilniem spaiņiem govīm. Govis sāk maut, tiklīdz viņš piebrauc. Viņas mauj skaļi, izmisīgi, ietiepīgi. It kā viņas uzskatītu, ka tad, ja viņas uzreiz nesāks kliegt, viņš aizbrauks prom, neskatoties uz to, ka viņš ir veicis visu ceļu līdz viņām un apstādinājis mašīnu viņu acu priekšā.

Un sunītis rej tā, it kā šī ikdienišķā ierašanās būtu kaut kas pilnīgi jauns un pēkšņi draudīgs; it kā viņš domātu, ka tā vietā, lai iztukšotu spaiņus un brauktu prom, kā viņš to dara katru dienu, šorīt fermeris nosviedīs spaiņus ar granulām, izgāzīs aizmugures durvis no engēm un iegāzīsies mājā.

Mēs pamostamies, un viss ir pilnīgi savādāk.

Mēs pamostamies, un es sajūtu savu jauno zobu.

Ar mēli sataustu tā robaino smaili. Otrā pusē sajūtu to pašu smaganu strēli. Mans jaunais zobs nav pārāk progresējis, bet arī pārējie nav sākuši tam sekot. Mans jaunais zobs joprojām ir neredzams, nekaitīgs. Kamēr es par to nesāku interesēties, tas pat neeksistē. Es guļu gultā un domāju par sava gudrības zoba nerealizēto potenciālu; iespēju, ka tas man sagādās sāpes, ka

man būs nepieciešama ārstēšana. Tas ir drauds, kuram es neesmu psiholoģiski sagatavojusies, tāpat kā pandēmijai.

Lūdzu, lūdzu, lūdzu, es domāju, tikai izturi, līdz šis viss ir beidzies.

Arī Markam izdodas atrast ko īpašu savā Street View projektā. Kādu dienu, meklējot anomālijas, viņš uzduras laukam, kur zāle ir maigi rozā. Krāsa pieglaužas stiebru galiņiem kā dīvaina, pavedinoša dūmaka. Viņš meklē rozīgumu arī citur, un mazpamazām tas atklājas. Dažās vietās tas ir tikai kā pieskāriens, nojaušams plīvurs. Citur tas ir inficējis ne vien laukus, bet arī grāvjus un dzīvžogus, zāles kumšķus, kas rēgojas ceļa vidū, koku lapas un skujas. Katru reizi, kad Marks atrod jaunu rozīguma vietu, viņš atzīmē tās koordinātes. Man šis rozīgums šķiet skaists, bet viņu vairāk interesē kopējā noskaņa. *Tajā ir kaut kāds īgnums*, viņš saka un es nelieku viņam paskaidrot to sīkāk.

Tikmēr īstie grāvji grāvji ir pilni ar nātrēm. Katru vasaru es plānoju tās ēst, bet nekad līdz tam netieku. Šovasar pirmoreiz zāles, kas aug ap piebraucamo ceļu, man šķiet mazāk draudīgas, salīdzinot ar jebko, ko es varētu atnest no lielveikala ietītu plastmasā. Tāpēc es tās salasu, vāru un pārvēršu pikantā tomātu zupā. Garšo kā tomāti ar pikantām garšvielām, tāpēc es turpinu. Tikai tad, kad esmu apēdusi ikvienu nātri, kas atrodama pie piebraucamā ceļa, saprotu, ka netālajā piekrastē ir daudz jūras spinātu. Tie garšo labāk kā nātres; tie neievaino mani, kad es tos vācu. Marks noķer mencu, un mēs to apēdam vienā piegājienā karija mērcē, mani sajūsmina doma, ka, ja reiz es varu vākt augus un Marks var ķert zivis, tad mēs spēsim izdzīvot mazliet ilgāk nekā vidējais civilizētais cilvēks, kad pienāks apokalipse.

Tajā gadījumā, ja tā pienāks maijā, Marks norāda, *un man būs pieejams pareizais aprīkojums un ēsma. Tajā gadījumā, ja vēl eksistēs gadalaiki. Tajā gadījumā, ja augi vēl augs. Un zivis vēl dzīvos indīgajā okeānā.*

Sākumā naktis bija mierīgas un skaidras un mēness – pilns. Es pamodos tumsā no tā spocīgās gaismas. *Es vienmēr atcerēšos pandēmiju šīs spožās mēnessgaismas dēļ*, es domāju, bet tad, protams, mēness pazuda, mākoņi atgriezās un pandēmija turpinājās.

Sākumā laiks bija jauks. *Es vienmēr atcerēšos pandēmiju jauko laika apstākļu dēļ*, es domāju, bet tad kļuva auksts un atkal lija. Vēji iegriezās no ziemeļiem un pieauga spēkā. Pandēmija turpinājās.

Es veidoju savas mājas daļas pa vienai. Es mēģinu uztraukties par saviem zobiem pa vienam. Nav nekādas jēgas apzināt pārējos. Daži no tiem tā arī neizveidojās. Daži no tiem tā arī nav parādījušies. Tie ir tur pazaudējušies – apmulsuši, beztiesīgi, neredzami. Un tie, kas parādījās, ir jau sākuši samazināties. Bet šis ir pilnīgi jauns, nevainojams. Tā virsma ir ideāla, emalja stipra. Šis ir tas, ar kuru es kodīšu un košļāšu, kad pārējie būs nodiluši līdz kailiem, strupiem pulķīšiem.

Tagad ir tikai šis zobs.

Ir jūnijs.

Laiks atkal ir jauks. Podijs tuvojas savā mazajā, zilajā traktorā brīdī, kad mēs ejam pa ceļu. Viņš palēnina traktora gaitu, tuvojoties mums, nolaiž loga stiklu, un uzsauc. Pirmo reizi divpadsmit nedēļu laikā, viņš sauc nevis *Briesmīgi*, *BRIESMĪGI laiki*, bet pilnā balsī: *Brīnišķīgs*,

BRĪNĪŠĶĪGS rīts. Un mazais sunītis eksplodē. Viņš rej un smilkst un kvekšķ, noslāpējot mūsu sveicienus, un mazais zilais traktors paātrina gaitu. Vecais vīrs pabrauc mums garām pa šauro, zālaino ceļu. Viņa galva joprojām ir izbāzta pa logu, un caur aizsmakušo motora klepošanu, sēkšanu un rēkšanu, mēs dzirdam kā viņš rej sunītim pretī.